

ביאורים

הפסקה שלפנינו עוסקת בעיקר בשמחה, אך מכיוון שעיקר ענייננו הוא להבין את יחסו של הרב קוק ללימוד האמונה, נתרכז בסיום הפסקה, שיתכן אף שהיא המטרה שלשמה כתב הרב קוק את הדברים: לימוד האמונה צריך להילמד מתוך שמחה. מדוע זה כך?

לשמחה יש משמעות רבה באיכות הפעולה שאנו מבצעים. הרבה מהפעולות היום-יומיות שלנו הן דברים שאנו מוכרחים לעשות אותם, אך יש פעולות שאנו עושים בשמחה ויש פעולות שאנו עושים כהרגל, ולעיתים אף בקושי. לדוגמה - אינו דומה אדם רעב שניגש לאכול, לאדם שצריך לקום מוקדם בבוקר לעבודה, אף שיש צד של הכרח בשתי הפעולות הללו. ההבדל נעוץ ברצון - כאשר אדם מבצע את הפעולה מתוך רצון פנימי, הוא מבצע אותה בשמחה.

כדי שאדם יתקדם ויתעלה, צריכים מעשיו הרוחניים לנבוע מתוך רצון פנימי - וממילא הם יהיו מלווים בשמחה. השמחה נותנת כוח המשכיות, ונותנת אנרגיה להוסיף ולהגדיל את קומתו הרוחנית של האדם. בנוסף, בצורה כזו פעולותיו אינן משאירות רושם של מועקה על סביבתו, אלא להפך - הן מרוממות גם את הסובב אותו.

כיצד מגיעים לשמחה בעבודת ה'?' מניין אפשר לשאוב כוחות לרצון פנימי זה? הרב קוק מלמד אותנו שהדרך לכך היא דווקא באמצעות לימוד תורה לשמה, מתוך שמחה וחיבור, כפי שאומר המדרש, "וואהבת את ה' אלהיך" מגיע באמצעות "ודברת במ" [ספרי דברים, פרשת ואתחנן, לג]. התורה מבטאת את רצון ה' - כל עניינה של התורה הוא גילוי רצונו של ה' במציאות. כאשר אנו לומדים תורה, היא מרוממת את הרצון שלנו ומגלה את הרצון האלוהי בתוכנו. ממילא, כאשר יהיה הרצון האלוהי טבוע בנו, נשמח בכל מה שהוא עבודת ה' - מילוי רצונו.

לסיום, מגיע הרב קוק לענייני אמונה. הוא לוקח דוגמה מעולם החול - אנו יודעים שהאוכל הוא עניין קיומי לאדם, אך הקב"ה יצר את הבריאה כך שאדם יינה מהמאכל, דווקא משום שהוא קיומי בעבורו. אחרת, עלול האדם למאוס באוכל ולגרום לעצמו חלישות ואף מוות. כך גם בעולם הרוחני, ככל שהתפקיד קיומי ומוכרח יותר, כך גם מובנית ההנאה באותו הדבר. לימוד אמונה הוא הכרחי - עניינה של האמונה הוא לגלות את העולם הרוחני-אלוהי - בתוכנו. ליצור חיבור עמוק בינינו לבין ה'. אז יתענג האדם על ה' בצורה מלאה - כיוון שלימוד זה הוא הכרחי, ההנאה בו היא לעילא ולעילא.

הרחבות

• לישרי לב - שמחה

הענג והשמחה, הם דברים מכרחים להיות מתלויים אל כל עסק רוחני. עבודת ה' בשמחה נעשית מתוך זהות פנימית. במקום אחר עומד הרב קוק על שתי מדרגות בעבודת ה': "שתי המדרגות הידועות של הישר והכובש. כשם שהיחיד בשעה שהוא עדיין לא עלה עד מרום פסגת המוסר הגמור, בשעה שבטבעו עוד לא נחקק יפה החותם של הצדק והטוב, אז דרכו הישרה קשה עליו, הוא צריך למלחמות על כל צעד והוא מוכרח להדוך (=לדחוק) את כוחותיו הרעים, לכבשם ולבטלם לפעמים. אבל זה איננו דרך האורה עדיין, כי כאשר יוסף לקח וישתמש באורה של תורה מצורף עם המאור השכלי והנטייה הטבעית שבלב הישר והתמים שהתעורר יפה, אז ימצא כי הוא איננו צריך להיות כל כך בעל מלחמות..." [מאמר הדור, עמ' קיב]. הרב קוק ממשיך ומסביר שבדור הגאולה מתעורר צורך פנימי לקיים את התורה דווקא מתוך זהות, ולא בדרך של התגברות: "כנסת ישראל התנערה לתחיה, ביחס להרצון של הדור הצעיר. הכוחות נתעוררו בתעורה נפלאה ומתמהת. אין בשום אופן אפשרות להכניעם בדרך כבישה, כי אם לרוממם ולשגבם" [שם, עמ' קיד]. על פי עיקרון זה מסביר הרב קוק את הפסוק "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה": לעומת הצדיקים, הכובשים את יצרם, ואינם פוגשים את האהבה והשמחה עד שיקבלו את שכר עבודתם - הישרים זוכים לשמחה כבר בעולם הזה: "לישרי לב, שישרו רצונם כרצונו של ה' יתברך שהוא נמשך לו מרוממות כבוד גדלו, הם משיגים בנפשם עצם השמחה... והם רואים עולמם בחייהם" [עולת ראייה ב, עמ' יז].

לעילוי נשמת איידל בת שלמה ופנינה רחל שניידר ע"ה

הענג והשמחה, הם דברים מכרחים להיות מתלויים אל כל עסק רוחני; רק כשיתענג האדם וישמח במעשה הטוב והישר, אז יהיה חרוץ לעשותם בתכלית שלמותם ולהוסיף עליהם מדי יום ביומו; רק אז יהיה חל רוח השכינה וזיו כבודיה על האדם, כי עז וחדנה במקומו, ויעזר לו להיות נעטר° בחוט של חן וחסד, שימצאו מעשיו ופעולותיו גם כן חן בעיני כל הבריות, ויצאו גם הם בדרך, ותרבה הברכה והטובה בעולם. רק כשיש ענג ושמחה פנימית בלב מצרפים למעשה הטוב והצדק, אז הם מתבססים באדם להיות קבוע בדרך האל הטוב ברוח הוא, וממקור נפשו ימצא מים חיים נזלים להשפילו ולהדריכו בארחות חיים. כל פעולות רגשות ומחשבות הנעשות מצד הכרח ומועקה, בין שתהיה המועקה חמורה או רוחנית אינם בתכלית שלמותם, והם אינם באים כפי-אם כדי להעמיד את האדם על המוצב המוסרי הנכון, שיהיה בו שמח ומתענג בעשות הטוב, ובהנזרו° מן הרע והפעור תגל נפשו וישמח כבודו.

שלוש המערכות בתקופת הלימוד

על שדי הפעלות° יתגלה האור הגדול הזה של חדות אל° ושבע שמחות°, בתקופה יותר מאחרת, בין בחיי הכלל בין בחיי הפרט. אבל התקופה המכשרת את הענג והשמחה לבא אל חוג הפעלות, להזיל עליו טללי ששון ואור וגילה פנימית, היא תקופת הלימוד בשלש מערכותיו, הדבור, השנון, ההגיון, שהם הגרסא, ההבנה, החדוש, שאינם יכולים להתברר פראוי, להביא את אורם יפה בנפש האדם פנימה ולעטרוה עז והדר גם מחוצה לו°, כפי-אם כשיצרך עמם הענג והשמחה, שרק אז "ידבר במ לשמים". רק למוז התורה לשמה ומהתעלסות באהבתה תביא את כל התוצאות הטובות האורות מאורה של תורה.

מזון רוחני כמזון חומרי

המזון החמרי, גם הוא מצרף הוא° בהשלמת פעולותיו, עם הטעם הטוב, הריח העדין וצחלת הנפש המקשיר את פח החיים להתרחב ולהתעלה. וקל-וחמר הדברים במזון הרוחני, מזון הנפש המשפלת°, החושבת, המצירת ומרגשת, שהענג הרוחני, והשמחה השוקטה הפנימית, היא עצם יסוד חיה°.

(עקבי הצאן, הענג והשמחה)

פי עז וחדנה במקומו - ועל כן צריך הריצות ושמחה. נעטר - מסובב. ובהנזרו - בפרשתו. על שדי הפעלות - בעולם המעשי. חדות אל - החדווה בעשיית מצוה אלוהית. ושבע שמחות - שובע של שמחות. בתקופה - בשלב. מחוצה לו - מחוץ לעולם הפנימי שבנפש, כלומר בעולם הפעולות והעשייה. מצרף הוא וכו' - בשביל שיועיל לגוף ולנפש בשלמות, צריך שיצורף אליו. המשפלת - המשכילה. עצם יסוד חיה - במהותה.